

Slovenski dom

Štev. 167.

V Ljubljani, v soboto, 25. julija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il bollettino n. 787

L'oasi di Siwa occupata dalle truppe italiane

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica.
Nella regione di El Alamein sono continuati vivaci combattimenti nel corso dei quali il nemico ha subito nuove perdite: il numero dei prigionieri è salito ad oltre 1000.

Nostri reparti fin dal giorno 20 corrente hanno raggiunto e occupato l'oasi di Siwa nel territorio occidentale egiziano.

Nella dura lotta del giorno 22, combattendo brillantemente a fianco di unità del corpo tedesco Africa, si è distinto il terzo battaglione del 61° Reggimento Fanteria »Trento«. Nelle azioni dei giorni scorsi si è particolarmente segnalato alla testa del suo 65° Reggimento di Fanteria »Trieste« il colonnello Gerardo Vaiarini.

L'attività dell'arma aerea è stata ieri rilevante

e frequenti scontri si sono svolti tra le opposte formazioni da caccia. Tre »Spittire« e tre »Curtiss« venivano abbattuti dagli aviatori tedeschi.

Il nemico che ha tentato senza successo attacchi di disturbo su taluni centri delle nostre retrovie ha perduto sei apparecchi nel cielo di Bengasi, due ad opera dei nostri cacciatori, due dalle batterie contraeree della piazza, due precipitavano inoltre al suolo colpiti dalle artiglierie di unità germaniche. Alcuni degli equipaggi lanciatisi col paracadute sono stati catturati.

Un nostro aereo non ha fatto ritorno alla base.

Su Malta le operazioni dei bombardieri dell'Asse sono state proseguite con successo; quattro velivoli britannici venivano distrutti dalla caccia tedesca, due dalla nostra.

Vojno poročilo št. 787

Italijanski oddelki so zavzeli zelenico Siwo

Uradno vojno poročilo št. 787 pravi:
V pokrajini pri El Alameinu so se nadaljevali živahni boji, med katerimi je nasprotnik utrpel nove izgube. Število ujetnikov je naraslo na 6000.

Naši oddelki so 20. julija dosegli in zasedli zelenico Siwo na zahodnem egiptovskem ozemlju. V trdem boju dne 22. julija se je, borec se sijajno ob hoku enot nemškega afriškega zborra, odlikoval 3. bataljon 61. pehotnega polka »Trento«. Pri nastopih preteklih dni se je na čelu svojega 65. pehotnega polka »Trieste« posebno izkazal polkovnik Gherardo Vaiarini.

Znatno je včeraj bilo delovanje letalstva in med nasprotnimi lovskimi oddelki so se razvijali pogosti spopadi. Nemški letalci so zbili 3 angleška letala vrste Spitfire in 3 letala vrste Curtiss.

Sovražnik je brez uspeha poskušal z nadlegovalnimi napadi na nekatera središča v našem zaledju in je nad Bengazijem izgubil 6 strojev; 2 zaradi nastopa naših lovcev, 2 zaradi protiletalskih baterij v trdnjavi, 2 pa sta še vrh tega tresčila na tla, ko jih je zadelo topniš

ništvo nemških enot. Nekaj članov posadk, ki so skočili iz letal s padali, je bilo zajetih.

Eno naše letalo se ni vrnilo na oporišče.

Na Malto so se nastopi osnih bombnikov uspešno nadaljevali. Nemški lovci so uničili 4 angleška letala, naši pa 2.

Nemci in Slovaki zasedli pristanišče Rostov

Čiščenje mesta še poteka — Sovjetski napadi na vsem bojišču odbiti
Angleški poleti na Duisburg in zahodno Nemčijo

Hitlerjev glavni stan, 25. julija. a. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo včeraj naslednje uradno vojno poročilo:

Kakor je bilo objavljeno s posebnim uradnim vojnim poročilom, so oddelki nemške vojske, oddelki SS in slovaške čete, ob prevladujoči podpori letalstva, na vsem bojišču zlomile močno utrjene in v globino razporejene obrambne postojanke pri Rostovu ter so po hudih bojih v naskoku zavzele

mesto, ki je važno kot prometno in pristaniško središče. Čiščenje mesta od sovražnikovih ostankov še poteka.

V velikem kolenu Dona so pehotne divizije ter nagli oddelki premagali odpor sovjetskih čet, ki so jih pred kratkim poslali na bojišče. Tam je bilo uničenih 69 oklopnih voz ter 29 topov. Severozahodno od Voroneža so bili s prolinapadom odbiti močni sovražnikov napadi. V boju na tleh so posegali oddelki bojnih in strmoglavskih letal in so zadali Sovjetom hude izgube.

Na bojišču pri Volhovu in pred Leningradom so se zlomili obnovljeni sovražnikov napadi. Topniški ogenj je uničil postojanke v drugi črti. Na bojišču ob Ledenem morju je letalstvo z dobrim uspehom tolko sidrišča za podmornice ter vojaške naprave v vojni luki Polarnoje.

Sovjeti so včeraj izgubili 83 letal, naših letal pa je šlo v izgubo 7.

V Egiptu se nadaljujejo siloviti boji na postojankah pri El Alameinu. Italijanski oddelki so zasedli zelenico Siwa. Skupine nemškega in italijanskega letalstva so znova posegle v boje, in s posebnim uspehom. V letalskih spopadih nad puščavo, po protiletalskem topništvu in med napadi na Malto je bilo sestreljenih 18 nasprotnikovih letal.

V boju proti Veliki Britaniji je letalstvo med podnevnimi in ponočnimi napadi metalo bombe v sredo letalskih in vojnih tovarn, na letališča in na druge vojaško pomembne naprave v srednji in vzhodni Angliji. Ob obalah zasedenih pokrajin na zahodu je nasprotnik včeraj izgubil 9 letal.

Angleški ponočni nadlegovalni napad na neki kraj v obmejnem predelu zahodne Nemčije ter sovražnikov napad pretekle noči, zlasti na mesto Duisburg, je povzročil izgube med civilnim prebivalstvom. Do požarov in do uničenj je prišlo v glavnem po stanovanjskih predelih in po javnih poslopih. Nočni lovci ter protiletalsko topništvo so sestrelili 6 izmed napadajočih bombnikov.

Nekaj sovjetskih bombnikov je ponoči izvedlo motilne, brezuspešne napade na vzhodno Prusijo. Sovražnik je tam izgubil en stroj.

imeli v načrtu. Eno britansko lovsko letalo je bilo zbito. Dve drugi britanski letali sta bili težko poškodovani in se sme z njuno izgubo v svojo gotovostjo računati.

Berlin, 25. julija. s. Ij nemških vojaških krogov se je izvedelo, da so britanska lovka letala včeraj poskušala z napadi na nemške vojaške naprave ob obrežju Rokavskega preliva. Toda britanski so bili odbiti od nemških lovcev in protiletalske obrambe in zato tudi niso mogli povzročiti nobene škode. Eno letalo vrste »Spittire« je bilo zbito.

Rastoče angleške skrbi glede Indije

Tokio, 24. julija. s. Od dneva do dneva se množe angleške skrbi glede položaja v Indiji navzile grožnji, da bodo Angleži uporabljali močno roko proti vsem poglavarjem indijskega gibanja za popolno neodvisnost. List »Asahi« prinaša dopis, v katerem poudarja odločilni pomen seje indijskega kongresa, ki bo 7. avgusta, in pa brezuspešnost angleških prizadevanj, da bi sedanje gibanje za neodvisnost kako zdrobili. Indijski voditelj Nehru hodi zdaj po deželi in ima ognjevit govor proti Angležem. Gandhijevo stališče je pa itak znano. Navodila, ki jih je dal za civilno neposlušnost, so angleške vojaške oblasti označile za sabotažo in utegne to njemu ter drugim voditeljem princiati ječo. Toda Anglija je po omenjenem poročilu sklenila proti Indijcem uporabljati silo šele po seji kongresa.

Iz Nemčije se je vrnil v Rim predsednik iraške vlade El Kailani.

Takoimenovana angleška letalska ofenziva zoper Nemčijo je bila izvedena brez načrta in nepravilno, zaradi tega ni prinesla pričakovane uspeha, piše »New York Times«.

Nemška prizadevanja za obnovo in pridelavo v Ukrajini

S pomočjo nemških strojev upajo prihodnje leto doseči večjo žetev

Berlin, 25. julija. s. Preteklo jesen je nemška uprava v notranji Ukrajini napela vse sile, da bi navzlic pomanjkanju poljedelskih strojev in poljedelskega orodja zagotovila zadostne količine semen in s tem ustvarila jamstvo za donosno žetev. Letošnjo spomlad je bilo na razpolago za 100.000 ton semen, medtem ko je prebivalstvo dalo na razpolago vse razpoložljivo orodje in vsa živina za kmetijska dela. Med zimo je bilo popravljenih 30.000 traktorjev, klavnice in tovarne sladkornih, ki so bile med vojni podrtje, so bile obnovljene. Tako je bilo mogoče navzlic daljši zimi opraviti o pravem času setvena dela na večjem delu Ukrajine, kakor tudi na ozemljih tik za bojno črto. K temu uspehu je v veliki meri pripomogla nemška industrija. Po zanesljivih podatkih je bilo poslanih iz Nemčije v Ukrajino 8000 kosilnic za žito, 22.000 plugov, 27.000 plevnih strojev, 1000 sejalnih strojev in 1900 traktorjev. Na poti za Ukrajino pa je milijon srpov, 3000 matilnic, 600 traktorjev in 2000 traktorjev.

O uspehih japonskega letalstva

Tokio, 25. julija. s. Poročevalska agencija Domei razpravlja o poročilu japonskega glavnega stana, ki govori o nastopih japonskega pomorskega letalstva, zavoljo česar je nasprotnik izgubil 434 letal pri 74 napadih v času od 2. februarja pa do 20. julija. Spricho tega ugotavlja, da je avstralsko letalstvo zdaj pod hudim pritiskom japonskih letalskih sil. V tokijskih poučilih krogih poudarjajo, da v navedenih številkah niso všteti napadi na avstralska domača oporišča, kakor so na primer Port Darwin, Wyndham, Derby itd. Zato se prav lahko razvidi teža udarcev, ki jih je japonsko letalstvo zadalo nasprotnikovemu letalstvu. Ker pa so bila skoro vsa letala, ki so jih Japonci zbili, ameriške izdelave, je to dokaz, da Avstralija opira svojo obrambo na podporo Združenih držav.

Obupni oklici sovjetske vlade ruskemu narodu

Rim, 25. julija. s. Čeprav sovjetsko vrhovno poveljstvo nič ne poroča o zmagovitih nastopih nemških čet na doneskem področju, niti o porazu svojih čet na vsem južnem odseku vzhodnega bojišča, se vendar vidi, kako strajajo je težaven položaj, iz oklica, ki so ga včeraj popoldne dali po moskovskem radiu ruskemu narodu. »Naša domovina je v nevarnosti«, stoji v proglasu. »Sovražnik je zbral vse rezerve za napad, da bi prodrl čim globlje v našo deželo. Vsi moramo ustaviti sovražnikovo prodiranje ter postaviti predenj zid naših prs«.

Rim, 25. julija. s. Obupni razglas, ki ga je dala sovjetska vlada na ruski narod, razodeva globoko zaskrbljenost boljševikov zaradi vedno težavnejšega položaja, ki se kaže v Rusiji zaradi napredovanja nemške in zavezniške vojske. V tem proglasu stoji dobesedno: »Kličemo vsem domoljubom, naj pomagajo ustaviti sovražnika, ki mora biti ustavljen«.

Težave na Malto zaradi nepretrganih letalskih napadov

Rim, 25. julija. s. Kako neugoden je položaj na Malto spricho dolgoletnega nepretrganega obmetavanja z bombami po nemških in italijanskih letalih, pove pismo, ki ga je poslal nekemu poslancu višji angleški častnik iz te trdnjave in ki ga je objavil list »Observer«. Pismo pravi med drugim, da se zdi, da angleška javnost nima točne slike o moči angleških čet na Malto. Vedno govore o letalstvu in morarici, ne da bi pri tem pomislili, da je obrambna sposobnost otoka postavljena pred težko preskušnjo zaradi silnih sovražnikovih letalskih napadov. Ker primanjkuje civilnih delovnih moči, je padla na pehoto naloga, skrbeti da so letališča vedno v redu. To je težaven posel, ki ga je treba opravljati med stalnim sovražnikovim bombardiranjem. Bombe, ki jih mečejo nemška in italijanska letala — stoji dalje v omenjenem pismu — povzročajo ogromno škodo in dobesedno razkopeljuje letališča, in letala, ki so se dvignila, da bi se postavila po robu sovražniku, ne bi mogla več pristati, če ne bi v vsej naglici in pod sovražnikovim ognjem zravnavali zemljišča.

Angleški letalski napadi na zasedeno evropsko obalo

Berlin, 23. julija. s. Iz nemških vojaških virov se je izvedelo, da je britansko letalstvo izvedlo predvčerajšnjim nekaj napadov na obrežne predele po Nemcih zasedenega ozemlja, da bi napadli tudi čete, ki so bile na pohodu. Britanski oddelki so bili uspešno odbiti po nemških lovcih in protiletalski obrambi, da se jim ni posrečilo priti nad noben cilj, ki so ga

Seja ministrskega sveta za preskrbo in cene

Odbor je pod Ducejevim predsedstvom razpravljal o položaju prehrane, o načrtu za kmetijsko pridelavo v prihodnjem letu, o odpravi zapore nad vinom in o drugih vprašanjih

Rim, 25. julija. s. Medministrski odbor za vzporeditev in razdelitev preskrbe in za cene se je pod Ducejevim predsedstvom sešel dne 25. in 24. julija v Beneški palači. Navzoči so bili tajnik Stranke, finančni, kmetijski, prometni, korporacijski minister, podtajniki za notranje zadeve, za vojno izdelavo, načelnik nadzorništva za obrambo prihrankov, predsedniki fašistovske zveze delodajalcev, kmetijskih, trgovinskih, industrijskih delavcev in drugi zastopniki.

Minister za kmetijstvo je obsežno poročal o položaju prehrane. Pojasnil je potek žitnega pridelovanja v letu 1941-42. Zaradi programa, ki je bil pravočasno določen, je razdelitev porabe žita potekla s predvideno pravilnostjo. Poročal je nato o zbiranju žita, o izpolnjevanju določil za oddajo žita in o poslovanju raznih nadzorstvenih ustanov. Odbor je vzel na znanje, da kmetje z visoko fašistovsko disciplino in z gorečim domoljubnim duhom izpolnjujejo določila glede zbiranja in oddaje žita, ki poteka v zagonu, o katerem lahko rečemo, da je zadovoljiv. Odbor je tudi vzel na znanje, da so pridelovalci ugodno sprejeli določila za povečanje drugega pridelka: koruze, krompirja

in fižola. Poročal je nato o načrtu za kmetijsko pridelavo v letu 1942-43 in o bližnjem zakonskem ukrepu za izvedbo tega načrta. Kmetijske gospodarske ustanove, ki so bile pred kratkim preurejene in so jih naredili bolj gibljive in uspešne, bodo glavno orodje, po katerem bo ministristvo ob sodelovanju prizadetih panog izvedlo načrt, ki naj ojači izkoriščanje italijanskega kmečkega ozemlja, zlasti z oziranjem na prehranjevalne potrebe.

Odbor je izrekel zadovoljstvo nad tem, da se je v celoti začel uvajati pridelovalni red na kmetijskem področju. V tem redu je bistven člen urejevalnega načrta za italijansko gospodarstvo, katerega je Duce omenil v svojem govoru na zborovanju korporacij 23. marca 1936-XIV kot neobhodno potrebno ustanovo za avtarkijo in torej za politično neodvisnost države.

Odbor je ugotovil, da je potrebi za izdelavo špirta in potrebam Oboroženih Sil glede vina doela ustreženo, zato je razpravljaj o takojšnji odpravi zapore nad vsem ostalim vinom, da se ostanek vina, ki je bilo pod zaporo, hitro razpeča, ker se bliža trgatve. Razpravljaj je o disciplinskih določilih za bližnjo vinsko letino, zlasti glede razdelitve in cen. Do tedaj bodo ostale nespremenjene najvišje cene za pridelovalce in za potrošnike.

Minister za korporacije je potem poročal o delu in predlogih medkorporacijskega odbora za alkohol, o preskrbi tega izdelka za vojne in civilne epotrebe v letu 1942-43. Odbor je po obsežni razpravi določil količine pese in vina, ki ga bo tudi letos zaradi vojnih potreb treba določiti za izdelovanje alkohola.

Na predlog ministra za korporacije je odbor sklenil izdati ukrep, ki bo urejeval najemnine za cela stanovanja in za sobe v podnajemu, prazne ali z opravo ter za stanovanja in sobe, ki jih oddajajo hišni lastniki neposredno. Ukrep določa, da bodi v zvezi z določili o zapori nad cenami dana najemnikom možnost za spremembo stanovanjskih pogodb, kadar njihova določila presežejo določeno mero. Ukrep določa tudi, da najemnik ni dolžan pod nobeno pretezo plačevati kakih posebnih pristojbin komarokli.

Na predlog notranjega ministra je odbor sklenil izdati ukrep, ki naj zagotovi nadaljnje poslovanje javnih ustanov, katere so obične in pokrajine zaupale zasebni industriji. Z ukrepom bodo tem ustanovam podaljšane pogodbe do šest mesecev po koncu sedanje vojne. Pogodbe se lahko spremenijo, toda pri tem bodo upoštevali samo določila o najvišjih uradnih cenah ali pa bodo tudi za naprej veljale cene, kakor so bile do 30. julija 1940. V nobenem primeru pa ni dovoljena sprememba cen za občinstvo.

O raznih vprašanjih so na seji govorili ministri Pareschi, Di Revel, Ricci, Riccardi in drugi. Prihodnja seja odbora bo 1. avgusta ob 17.

Vesti 25. julija

Madriška policija je izsledila tolpo komunističnih zločincev, ki so se po končani državljanski vojni skrivali v Madridu. Med aretiranci je bilvi voditelj madriške črke Carretero Estramaduro, poveljnik mednarodnih brigad Martinez San Jose, ki ima na vesti več umorov, in bivši ruski poročnik Santez z ženo in tastom. Na njihovem domu so našli mnogo draguljev in zlatih denarja, ki so ga naropali za državljanske vojne. Aretirance so dali vojaškemu sodišču.

Silopit tajfun je povzročil ogromno škodo v Sanghaju in njegovi okolici. Vihar je uničil in poškodoval veliko poslopj, ladij in drugih naprav. V mestu je vihar poruval drevesa in na nekaterih mestih tako zatrpal ulice, da je bil vsak promet nemogoč.

Turški državni predsednik Ineni in ministrski predsednik Saradzoglu sta na nadzorstvenem potovanju po srednjem delu Anatolije.

Po vsej Bolgariji so danes ustavili vse zasebni avtomobilski promet. Voziti smejo le avtomobili diplomatskega zbora, omejeno število javnih avtomobilov in nekaj avtomobilov za šoferske sole.

V Bolgariji bodo zaposlili vse Jude od 14. do 45. leta pri javnih delih. Dela so oproščeni samo tisti Judje, ki so bili ranjeni v vojni.

Predsednik madžarske vlade Kallay je sprejel zastopnike nemške manjšine na Madžarskem ter z njimi razpravljaj o nekaterih vprašanjih, ki to manjšino zanimajo. Pogovori so potekali v duhu priščnega prijateljstva in se jih je udeleževal tudi prosvetni minister Pataky.

Turški prestolnici se mudi romunsko gospodarsko zastopstvo, ki se s Turki pogaja za sklenitev nove trgovske pogodbe.

Med Nemtijo in Madžarsko so se končala pogajanja za obnovo dotedanjega trgovskega sporazuma. V obnovitvi bodo določene nove količine blaga za medsebojno izmenjavo.

Od 1. avgusta t. l. dalje bodo smeli izhajati vsi dnevniki ves teden samo na štirih straneh.

Japonsko izkrcanje na severnem delu Nove Gvineje

Lizbona, 25. julija. s. Dopisniki iz Amerike pišejo, da je izkrcanje japonskih čet v Buni na Novi Gvineji povzročilo veliko vznemirjenje v Avstraliji in v Združenih ameriških državah, ker se boje, da bi japonske sile, ki so se izkrcale v velikem številu, utegnile začeti s prodiranjem proti pristanišču Moresby po suhem.

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu Komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII/2 št. 2090/1 Vis. Komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka, 27. julija 1942-XX zjutraj dalje, dokler ne izide nov cenik.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

Kislo zelje na drobno 3 L; kmečko kislo zelje 250 L; kisljaka 2 L; nova repa 1 L; zeluete glave 3 L; ohrovt 3 L; karfiola brez listov 5 L; buče 1 L; bučke 350 L; kumare 4 L; kumarice za vlaganje večje, ki jih gre na kilogram 30 komadov, 8 L; majhne pa, ki jih na kilogram gre 425 komadov, 12 L; stročji fižol 480 L; grah 450 L; kolerabice 3 L; rdeča pesa 3 L; rdeči korenček brez zelenja 3 L; črna redkev 150 L; redkvice 3 L; osnaženi hren 4 L; šopek zelenjave za juho 0,25 L; peteršilj 4 L; zelena 4 L; čebula 250 L; šalota 4 L; česenj 5 L; glavna solata 350 L; radič 3 L; špinac 4 L; zelena paprika 10 L; rabarbara 4 L; novi krompir 225 L; breskve in marelice 6 L; liter borovnic 4 L; liter suhih bezgovih jagod 8 L; kilogram suhega šipka 8 L;

kilogram suhega lipovega cvetja 20 L; liter lisič 3 L; jajca 2 L komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozorjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, kjer je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavi cenik za zelenjavo in sadje t. 18 na rumenem papirju. Posebno pa opozorjamo prodajalce in prodajalce, da mora biti po teh cenah napredaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa površina mora biti snažna in oprana, vendar pa ne več mokra pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenemu blagu ne samo na Vodni na Sv. Jakoba trgu in v ŠiškiT umih umih in kovem in Pogacarjevem, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalcih in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Kupovalke spet opominjamo, naj v gneči okrog zelenjadarje ne jemljejo same blaga iz kosar, ker se je že večkrat primerilo, da so prodajalke premalo skupile za svoje blago. Policija bo vestno pazila na tako poceni kupovanje ter grešnice izročila sodišču zaradi tatvine.

Športni drobiž

Najboljši belgijski cestni dirkači so pred nekaj dnevi startali tudi v Parizu v veliki cestni dirki. Proga je bila dolga 140 km. Belgijci so dosegli imenitne uspehe. Kar pet jih je zaporedoma privozilo na cilj. Prvi je privozil na cilj Ahil Buysse v času 3:38.00. Sledili so mu ostali rokajki. Drugo skupino kolesarjev je vodil Italijan Rossi. Ta grupa je prišla na cilj cele tri minute pozneje kot prva. Francoz pa je privozil na cilj šele kot enajsti tekmovalce. Bil je to Passat. Lanskoletni zmagovalce na tej progi Pavel Meyer je letos prišel na cilj šele kot rinajsti. Borba je bila posebno v poednih skupinah zelo ostra.

Od 25. do 30. avgusta bo madžarska teniška zveza priredila v Budimpešti velik teniški turnir, na katerega bo povabila tudi najboljši evropske igralce. Tudi najboljši italijanski igralci in igralke se bodo udeležili tega turnirja.

Neprijeten poraz je moral pred dnevi doživeti na nemškem državnem prvenstvu v čolnarjenju (kanu) lanskoletni prvak v tej športni panogi in olimpijski zmagovalce Hradetzky. Premagal ga je Rittsteiger v času 4:27.1 in sicer v vožnji s kajakom, v vožnji z zložljivim čolnom pa je tudi lokrat zmagal olimpijec Hradetzky.

Ta teden so bili izbrani pari za bodoče italijansko nogometno prvenstvo tekmovalje. Tekmovanje se bo začelo 4. oktobra in se bodo v prvem kolu srečali tile pari: Roma:Fiorentina, Genova:Vicenza, Juventus:Milano, Livorno:Venezia, Ambrosiana:Torino, Bari:Liguria, Bologna:Atalanta in Triestina:Lazio.

Zagrebski nogometni klub Hašk je dobil znova povabilo, naj pride na gostovanje v Romunijo, kjer je pri nedavnem obisku zapustil najlepši vtis. Zdal so povabili Romuni zagrebške akademike na gostovanje v Ploesti in Braşov. Ker so pogoji ugodni, je verjetno, da bo Hašk gostovanje sprejel.

Znani berlinski nogometni klub Blau-Weiss, ki je uspešno tekmoval tudi za nemško nogometno prvenstvo, je te dni odšel na gostovanje na Slovaško. Ze jutri bo igral proti slovaškemu državnemu prvaku Bratislavi, v torek pa bodo Nemci igrali v Žilini. To je prvi nemški nogometnik, ki bo gostoval na slovaških tleh.

Na Norveškem polagajo od leta do leta večjo pozornost na telesno vzgojo mladine. V ta namen so se Norvežani obrnili na Nemce, naj jim ti pošljejo nekaj svojih najboljših telovadnih učiteljev. Norveški športni vodja Björne Pettersen je povabil nemške učitelje telovadbe za konec tega meseca v posebno taborišče skupaj z norveškimi.

Hrvaški teniški igralci Branič, Pallada in Mitš, so že v začetku tega tedna odpotovali v romunsko prestolnico, kjer se bodo pomerili z najboljšimi Romuni. Posebno romunski državni prvak Tanasescu jim bo dal gotovo živahen odpor, saj je prav ta Romun pred nekaj tedni premagal v samem Berlinu najboljši Nemec. Iz Bukarešte bodo odpotovali na gostovanje v Sofijo. Po vrnitvi iz Sofije bodo Hrvaati nastopili letos še v Viareggu v Italiji, kjer se bodo srečali z dobrimi Italijani. Potem bodo sodelovali v tekmah za Horthyjev pokal v Godeleju. Nadalje se bodo pomerili še letos z najboljšimi Slovaki. Na sporedu je tudi mednarodno srečanje s Švicarji. V Zagrebu bodo končno Hrvaati nastopili še proti Špancem. Tak je spored hrvaške teniške zveze za letos.

Tone Rakovčan:

Otroška vojska

General je pozdravil, poveljnika tudi in obe vojski sta se premaknili v nasprotno smer.

Bilo je nekako ob 3 popoldne, soperica je neznošno žgala, poslednje vojskeke sem videl, kako so izginjali med grmovjem. Težko sem nosil, zato sem omagoval.

»Ne morem več!« sem vzdihnil.

General se ni zmenil dosti za moje vzdihovanje, ker mi je hladnokrvno sedel na hrbtu ter se obračal za vojak. On je videl več, saj je bil na konju.

»Si slišal? Zadostj za zdaj!« sem ga spet opomnil.

Preslišal je in tlesnil z jezikom. Mislil sem si, naj bo še to. Zbral sem vse moči, da sem še poskočil in zdiral preko nizkega grmčja proti vrhu. Ni mi bilo mar, kod hodi ostala vojska. Premišljeval sem, kako bom pripravil kuhinjo in s čim bom postregel. Te misli so me odvrgle od vseh trenutnih težav, niti zavedel se nisem, da dirjam s težkim generalom navzgor, da sem ves premočen in da sapa težko vlečem. Še bolj sem se zaletel proti vrhu. Zataknil sem se pa ob skrivljeno brinovje, zaneslo me je, nato sem pa rompil po tleh in se z glavo zaril med šibke. Generala je vrglo na sredo grma. »Ar duh!« sem ga slišal, ko se je znesel. Vzdignil sem se in sem najprej potegnil z rokavom pod nosom. Na srnjel je ostala dolga črta. Kril Nisem vedel ali iz nosa ali na nosu, zato sem se otipal s prsti. Nič! In hkratu je kanilo krvavo v travo. Pomiril sem se. Da le ni prasko na obrazu! Iz nosa se bo sama naveličala teči, kot se je že dostikrat. Vendar sem odtrgal dva leskova lista ter ju prilpel na nosnice.

Kdaj bo konec sveta?

Ljubljana, 25. julija.

Kdo more še danes odgovorjati na toliko vprašanj, ki nam jih svet stavlja dan za dnem več. Še otroci so postali več kot radovedni tako, da imata očeta in mamica marsikdaj vse premalo znanja in učenosti, da bi lahko vedno odgovorila otročkom na njihova že več kot učena in svojevrstna vprašanja.

5 letni fantiček je več kot »brihten«. Pa se spomni pripovedovanja starega očeta, ki mu je že pred letom dni govoril o pravih konjih v temnih gozdovih, kjer se pase na stotine majhnih konj z zlatimi glavami itd. Snoči je hotel že vedeti, kako se preživljajo in kako to, da se tako spremene, ko pridejo v mesto. Očeta komaj odgovarja na številna vprašanja, tako pogosta in nepričakovana so.

Kdo bi mislil, da si je fant zapomnil živa očkova pripovedovanja o snežuljčicah, angelčkih, o koncu sveta in o zemlji, ki je najmanjša med zvezdami. Pa ti pride otroček na dan s takimi vprašanji. »Kdaj bo konec sveta?« Očeta je res v zadregi in komaj ga premoti, da mu ni treba odgovarjati na številna vprašanja. Pa ga postavi na stolček ob klavirju. Morda bo vsaj tu pozabil svojo radovednost. Kaj še? Ze je pri tipkah, udari po njih, različni glasovi — in že hoče vedeti, zakaj so različni, spet učena vprašanja?

Se težje je mamici, ko mora odgovarjati na težja vprašanja. Vse polno najstvarnejših vprašanj ti stavi otrok, seveda — saj mu ne moreš vsega odgovoriti. Že hoče vedeti, zakaj očeta tako dolgo ni s potovanja, zakaj je odšla od hiše njemu ljuba mama — o, celo v družinske razmere se hoče vmešavati!

»Res, čudno, tako radovedni pa otroci še niso bili nikoli.« tako lahko sliši masikatero mamico, ko se pritožuje svoj tovarišici. Pa se druga drugo tolažijo, saj njih ni nič manj radoveden.

Pa se srečata na prehodu mlada mamica in njena tovarišica. Seveda imata stalno in edino zvesto spremstvo — svoja nadebudna sinčka. Kaj kmalu se vzljubita mlada prijateljica in že pripravita mamicama presenečenje, novo skrb.

Kar tjavendan prideta z vprašanjem: »Kdaj bo konec sveta?« Hm, težak odgovor. »Ko ga bo konec.« Pa se ne zadovoljita? Majhen Tonček se spomni očetovega pripovedovanja o vesoljnem potopu in lepih svetopisemskih zgodbah, zato se kar s tem kratkim vprašanjem ne zadovolji. Ker ne dobi popolnega in zadovoljivega odgovora, pa se namrdne, da bo že očeta vprašal, ko se vrne.

Pa še bolj učeno vprašanje pride iz drobnih iz bistroumnih glav. »Mamica, kje je sredina zemlje?« Tedaj je mamica spet v zadregi. Pa se mora znajti, kajti otroci hočejo in hočejo, vsega hočejo in moraš jim postreči, drugače so nesrečni. Nasmehne se otročku, ga poljubi na čelo, svojo zadrego pa reši z odgovorom: »Ljubček, sredina zemlje je kar tu med nama!«

Fantička kar verjeti nečeta in že merita, že je res sredina. Taka vprašanja pa dajeta na drugi strani spet potrebnega razvedrila, saj so mnogokrat otroci mamicam edino razvedrilo.

V Albaniji bodo v duh od 24. septembra do 4. oktobra priredili veliko krožno kolesarsko dirko. Start in cilj bo v Tirani. Na to krožno dirko bodo prišli tudi najboljši italijanski cestni kolesarji.

Odloženo je amatersko kolesarsko srečanje med predstavniki Madžarske in Italije, ki bi moralo biti 13. septembra v Budimpešti.

Pogledal sem za generalom, ki je ležal med trnjem. »Po — magaj!« je vzdihnil. Pomnil mi je roko. Vlekel sem na vse pretege, premaknil se je in zastokal. Po obeh nogah je bil opraskan. Motala sva se tako nerodno iz grma, da je stopil z leve noge prav na trnje.

»Kaj vlečeš?« je zakričal. »Te bom, boš videl!« Izpuštil sem. Z desno je skočil iz grma na travo, kjer je sedel in si izpulil trne. Leva noga ga je najbrž bolela, ker jo je z obema rokama pod kolenikom držal kvišku, kakor bi hotel ublažiti bolečino. Potem je tudi on utrgal nekaj listov, da je z njimi obrisal kri. Gledala sva se, rekla pa nisva nič, kajti nisva se zavedala, kdo je kriv. Vsaj jaz sem bil odločen, da se bom branil krivde. Pripovedoval sem mu, da je pretežak. Zdal pa ima!

Počasi je le vstal. Poskusil je stopiti na levo nogo. Nekje med palcem in med prvo blazinico na stopalu se mu je zadržal velik trn, ki ga je sicer že odstranil, ga je pa tako skelelo, da je mogel stopiti na nogo le postrani. Lase je imel zmrsene kakor cigan, grdo me je gledal, kjer je hotel nekaj hudega reči. Smilil se mi ni, saj se mu tudi jaz nisem prej. Ali vedel sem, da ima on zdaj neomejeno oblast: general je. Na vse zadnje me je še lahko zapodil domov. Jaz pa sem se veselil kuharskega posla; tam bom samostojen in ne bo treba nikogar ubogati. Sprostil bom vse svoje zmožnosti, znanosti se mi posreči, da ne bo izstradana vojska deležna le opešanih lesnik, kakor ponavadi, temveč vse kaj boljše.

»Fronc,« sem tiho in neodločno začel, on pa se je zadržal: »Kakšen Fronc! Kaj se kujaš pred generalom?«

Udaril sem s petami ter se zravnal, da sta mi padla oba lista z nosnic. Toliko sem se le še upal, da sem ugovarjal: »Saj res! Kje si še kdaj videl, da bi stal konj s petami skupaj?« sem počasi povedal.

Zasega vse sladkorne pese. Kmetijsko ministrstvo je odredilo, da bodo morali letos prav vsi pridelovalci sladkorne pese, ki se nahajajo v bližini odnosno v rajonih sladkornih tovarn, oddati celoten pridelek sladkorne pese neposredno na bližnji tovarni. Kmetijsko ministrstvo bo določilo tudi odkupno ceno. Tisti pridelovalci, ki ne bivajo v območju katere tovarne, pa bodo morali do konca meseca prijaviti ploskve, ki jih imajo posajene s sladkorno peso.

Dober plen tatov. Triestinka Heller je za nekaj dni odpotovala v Salerno obiskat svoje starše. Njeno stanovanje v Trieste je bilo tedaj prazno. Ko pa se je vrnila, je s presenečenjem ugotovila, da je imela medtem časom nepovabljeni obiskovalce. Vse, kar je bilo v vili kaj vrednega, so tatovi odnesli. Hellerjeva trpi škodo za več kakor 100.000 lir.

9700 vojnih rtov milanskega Dopolavora. Letos je organizacija Dopolavoro organizirala v milanski pokrajini 9700 vojnih rtov, to je tistih zemljišč, ki doslej niso bila obdelana. V celoti obsegajo ti rtovi nekaj čez dva milijona štirjaskih metrov. Največ je bilo posajene zelenjave, nato pa sledi krompir. Razen s poljedelstvom se organizacija bavi tudi z rejo govedi in malih živali. Mnogo je gojišč zajcev in kokoši.

Poostrene kazni za igralce hazarda. Jutri bodo stopile v veljavo nove določbe o kaznih za igralce hazardnih iger v Italiji. S posebnim zakonskim ukrepom so bile objavljene poostrene kazni. Tako bodo zasačeni igralci trikrat hujše kaznovani kakor doslej. Poslej bodo kaznovani tudi tisti, ki bodo hazard igrali ne le v javnih lokalih, pač pa tudi na svojih zasebnih stanovanjih. Če je podan sum, da se pri kakšnem zasebniku igrajo prepovedane igre, sme policija brez nadaljnega vdreti v stanovanje ob katerem koli času.

Arijska imena za judovske družine. Ko je bil pred tremi leti objavljen zakon o zaščiti italijanskega plemena proti mešanju z judovskim ali drugimi nebelimi plemeni, je bila vsajljena tudi določba, da se sme dovoliti arizacija imen tistim Judom, ki so se izkazali v domoljubju in imajo kakršne koli zasluge za domovino. Sedaj je bilo objavljeno, da je bilo nekaj judovskim družinam v Torinu dovoljeno, da svoja imena spremenijo. Toda teh ugodnih rešitev je bilo malo.

Učenka nabrala 1000 kg starih kovin. Ko je vlada odredila zbiranje vseh starih kovin za potrebe vojne izdelave, so bile v to delo vpreženi tudi šolski otroci. Šolska vodstva so priredila posebna tekmovanja in so vzpodbujala šolarje in šolarice k čim vestnejšemu zbiranju starih kovin. V tekmovalstvu je odnesla zmago 10 letna Dina Bizzati iz Torina, ki je nabrala starih kovin za celo tono. Deklica bo za svojo požrvalnost posebej odlikovana.

Javna služba Judov v Libiji. Kakor v drugih delih kraljevine, je bilo tudi za libijske Jude odredeno, da jih je treba porabiti pri javni službi in sicer pri raznih javnih ali podobnih delih. Sedaj so mobilizirali vse Jude do 45 let starosti in jih zaposlili pri gradnjah in popravilih cest, pri gradnji hiš in pri drugih javnih delih.

Otrok utonil pred očetovimi očmi. Remo Calvi iz Voghera se je šel s svojim sinčkom Antonijem kopat v reko Pad. Oče je otroka pustil na bregu, sam pa zaplaval v globoko vodo. Ko je preplaval že precej daleč, pa sinčka ni več strpelo na bregu. Menil je pometiti vodo in je stopil vanjo. Ker pa je bila pregloboka, mu je zmanjkalo tal in odneslo ga je. Oče je planil za njim, toda našel ga ni več. Ko sta mu na pomoč priskočila še dva druga možka, so po večurnem iskanju dečka našli, vendar ga oživiti niso mogli več.

Tajna trgovina s platnom in tkaninami. Torinska policija je zasledila, da se v nekem modnem salonu sredi mesta zbira in odhaja veliko ljudi, da pa nosijo vsi zavoje, ki so bili kaj malo podobni zavojem s klobuki. Nenadoma so policijski organi vlomili v lokal in dobili v skladišču več odjemalcev, ki so pri modistki kupovali namesto klobuke lepo platno in tkanine, kajpada brez točk. Zaplenili so večjo količino blaga. Prijeta je bila lastnica modnega salona, z njo pa tudi več njenih dobaviteljev.

Igrala loterijo, ker so se jima sanjale številke. Vojaku Schiavu se je sanjalo o njegovi materi, ki je bila lani decembra umrla, pri tem pa so se mu pojavile tudi razne številke. Ko se je prebudil, se je petih števk še spomnil in šel brž nanje staviti v loterijo. Za tri lire je stavil na kvaterno, za dve lire pa na terno. In res so bile od petih stavljenih števk štiri izvečene. Vojak je dobil 3710 lir. Njegov tovariš pa je šel na iste številke staviti v drugo loterijo in imel podobno srečo. Tudi tam so bile izvečene štiri številke, le da je bila njegova nagrada večja, znašala je namreč 17.700 lir.

»Osel si, ne konj!« Poskočil je z desno nogo malo po travi ter rjovel nadme, ki sem stal nepremično. »Zdaj te bom jahal do vrha! In če me spet vržeš —,« prestopil je tedaj tudi z leve nogo, — boš zletel tja v vašo štacuno kot žoga. Ja, zletel boš, vešč!«

»Gospod general,« sem hotel povedati, da ga ne morem več nositi, pa me je spet prekinil. »Čakaj!« Mirno je to dejal, ko je sedel na tla. Levo nogo je pogledal na stopalu ter jo spet z listom odgnal. »Če prineseš zame tri fige za menažo,« vzdignil je črne oči in me zapeljivo gledal, »greš lahko kuhat.«

Pobral se je s tal, kakor bi še ne znal hoditi. Kljub temu je bil general, zato sem tudi tako odgovoril: »Gospod general, bo že kaj boljše za menažo.« Domov me ne bi tedaj spravil za vse na svetu, ker bi me teta ne pustila več nikamor. Svetlo je pogledal, kakor bi se nasmešnil, švignil je sunkoma z desnico, da je pokazal k skladišču, ter me napodil: »Marš kuhat!«

2. Stekel sem po bregu navzdol. Na generala in na nos sem pozabil. Nisem bil več utrujen, kakor prerojen sem se podil mimo grmovja s pravo konjsko vnemo. Mimogrede sem naletel na Pepeta. Za grmom je čepel skrit in je pihal v ogenj. Bil je topničar, kar sem precej uganil, ker so poleg njega na tleh ležali patroni z rdečimi kapičami. Nabral jih je še zjutraj po šupah.

Vstal je in si obrisal od dima solzne oči. »Kaj nisi konj?« je začudeno vprašal.

»Kuhar sem!« sem se postavil. Počutil sem k ognju. »Naloži še, grem po drva!« je dejal. Moja kuhinja naj bi bila po generalovem povelju takoj nižje od topničarja, ampak Pepe ni prav izbral prostora. Ko je iskal krog grmovja, sem mu zaklical: »Ti bi moral biti pri ogradi!«

»Dore je tako rekel, da jih bomo lažje ciljali,« je odgovoril. Naložil sem križem in močno

Novice iz Države

Izredna sreča pri loteriji. V Torinu je neka gospa kupila v loteriji prodajalnici srečno znane meranske loterije. Med pogovorom jo je lastnik prodajalnice pridobil in pregovoril, da je šla staviti tudi na številgarsko loterijo v Benetkah. Zena je stavila na štiri številke: 34, 75, 82, 43, ki so sestavljale številko srečne meranske loterije. In kako je bila zena veselo presenečena, ko je nekaj dni pozneje brala v časopisih, da so bile vse njene štiri številke izvečene. Zena je dobila 189.250 lir.

Razstava daril za misijone v Vatikanu. V Vatikanu neprestano prihajajo številna darila, katere misli vatikanski misijonski oddelček razdeliti med misijonske postaje in revne cerkve. Tako so verniki zbrali najrazličnejše koristne predmete, ki lahko služijo bogoslužju ali pa drugim koristnim kulturnim panogam. Nabralo se je mnogo koles, svečnikov, lestenecv, zdravstvenega materiala, cerkvenih oblačil in mnogo poljedeljskega orodja. To poslednje bodo dobile misijonske postaje, ki v zaostalih krajih širijo ne samo Kristusovo vero, temveč tudi splošno kulturo. V Vatikanu bodo vse darovane predmete razstavili v posebni razstavi, ki jo bo odprl 18. septembra papež sam.

Debela toča nad Varcellesiem. Preteklo nedeljo so se nad okrožji Pennaloni, Val Verani in Morsinni nagrmadili težki oblaki. Potegnil je silen veter, nato se je pa vsul močan dež. Ker je ves čas prevladoval mrzel veter, se je kmalu vsula tudi debela toča, ki je oklestila vse zelenje in pobila vse poljske sadeže. Toče je bilo toliko, da je na nekaterih mestih pokrila zemljo kar po deset centimetrov visok.

V Goriziji bodo zbirali za afriške vojake. Goriziški prefekt in zvezni tajnik sta naslovila na Gorizijane in prebivalce vse goriziške pokrajine poziv, naj po svojih možnostih daruje za bojevnike v Severni Afriki vse rabne in koristne predmete, ki bi jih mogli bojevniki s pridom uporabiti. Zbirke se bod začele v nedeljo predvsem v mestih in večjih krajih pokrajine. Pričakujejo, da se bo Gorizija odzvala temu pozivu tako častno, kakor se je vselej, kadar je to zahtevalo domoljubje in zavest skupnosti.

Zlata maša kanonika Stroja

Prelat Al. Stroj, stolni kanonik, bo jutri, v nedeljo, 26. t. m. v stolnici pel svojo zlato mašo. Slavnostni govor bo imel prevzvišeni gospod ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Stolni zbor ob spremljevanju orkestra za to slovesnost zapoje veličastno Haydnovo marija-celjsko mašo s polnim orkestrom, trobentami in pavkami, za blagoslov pa Riharjev vzneseni, visoko patetični »V zakramentec«. Presvetlemu g. prelatu k visokemu odlikovanju in zlati maši priručno voščimo ves blagoslov in vso srečo.

Nove uniforme policijskih stražnikov

Ljubljana, 25. julija. s. Od danes nosijo bivši jugoslovanski policisti uniforme italijanskih mestnih stražnikov; toda z ilirskim grbom na kapi: tri zvezde in pozlačen polmesec na sinjem dnu.

Sobotni trg

Ljubljana, 25. julija.

Kot po navadi, je ob sobotah in sredah na ljubljanskem trgu največje vrvenje. Oba navedena dneva sta namreč tržna. Če ne druge dneve, pa pripelejo vsaj ob sredah in sobotah bližnje in oddaljene kmetice na trg svoje pridelke, da ustrežejo meščanskim gospodinjam, zraven pa tudi same nekaj iztržijo za prodano blago.

Nekaj več je bilo blaga v sredo. Tudi na današnjem trgu ga je bilo za silo. Prav veliko je bilo naprodaj uvoženih hrusk, ki so bile po 6 in pol lire, dalje je bilo na izbiro veliko ringlojev, pa nekaj breskev. Tega sadnega blaga je bilo menda toliko, da ga bodo dobili vsi tisti, ki so si ga zaželeli. Veliko je bilo danes povpraševanje po paradizniku, ki ga pa žal ni bilo naprodaj. Vso večeraj dospelo pošiljko so prodali še istega dne. Gospodinje pogrešajo paradiznike tem bolj, ker hočejo pripraviti svojim domačim nadevano zeleno papriko. Paprike je dovolj, riža je tudi zadosti v domači shrambi. Le paradizniki še manjkajo za omako.

Precej je bilo na današnjem trgu naprodaj tudi različne zelenjave. Gospodinje so kaj pridno posegale po njej. Na vse močje načine jo kuharice že znajo pripravljati tako, da se človek sprauše, odkod vse to znajo.

Da bi gospodinje in kuharice dobile čim boljše in lepše blago, so danes prihajale že zgodaj na trg. Ze pred pol sedmo uro jih je bilo polno na trgu, posebno pa okrog branjevskih vozičkov. Kdor pride prej, tudi bolje melje.

Vse na trg uvoženo blago je šlo naglo v denar.

podpihal, da me je plamen po licih obližnil. »Kar začni!« sem ga skušal pregovoriti, ko se je vrnil z dračjem.

»Saj bova, naj se razgori. Dore mora prej zatrobiti.« Sedel je h grmu poleg ognja. Omalovaževalno me je ošinil z očmi: »Ti boš kuhar? Kaj boš pa kuhel?«

Užalil me je, zato sem molčal in gledal, kako je smenal rdečo kapičo s patrona. Potem je z žebliem strgal iz patrona papirnate zamaške, da je stresel smodnik v škatlico.

»Kaj boš kuhel?« me je še enkrat vprašal. »Najmanj take lesnike kot ti lani.« Da bi potrdil in prepričal Pepeta, sem tižje dejal: »Za jajca vem!«

Pepe je prenehal s patroni. Zagledal se je doli na Zagarjev hlev »Jaz tudi.« Potem je veselo in zaupno objubil, da mi bo prišel pomagat.

Sedla sva na vsak kraj ognja. Obmolnila sva, kakor bi vedela, da misliva oba isto. Najlepše je zdaj tu nama. Onj tam se plazijo po grmovju in trnju, posebno izvidniki, general čota nekam proti vrhu, midva sva sama svoja gospodarja. Do menaže je še več kot preveč časa, za pokanje na sovražnika je vse pripravljeno. Naslonil sem se na kolenec, Pepe tudi. Prostor tam je bil nekoliko dvignjen, da se je videla v tasi cesta tja do železniške postaje, potem njive, za njimi pod Starim gradom zvonik in že v daljavi Planinska gora. Oba sva zrla tja na cesto, kjer sva razložila ljudi in vozove, ki so šli po opravilu. Mi smo po grčevju brezskrbno postopali, toda nismo se zavedali igračkanja, temveč smo bili uverjeni, da vršimo važno nalogo. Kljub temu se je v marsikaterem oglašala vest: Kaj delajo zdaj doma? Ali so na njivi? Kaj bo zvečer, ko se bomo vrnili kot potepeni mački?

Zaradi jaje sem premislil. Ne smela bi jih jemati, četudi ne vedo Mrganovi zanje. Če to teta zve?

(Nadaljevanje.)

O koloradskem hrošču ali krompirjevi zlati

Kako spoznamo tega najnevarnejšega škodljivca?

Ljubljana, 25. julija.

Zadnje dni so pridelovalci krompirja opazili sumljive gube na krompirjevih listih in kaj kmalu se je razširilo po mestu in okolici, da bo letos uničil krompir nove vrste krompirjev škodljivca — koloradski hrošč. Na tega škodljivca, katerega domovina je prav za prav severna ameriška država Colorado, od koder se je razširil po Zedinjenih državah in od tod z uvozom tudi v Evropo, zlasti po Franciji in na Nizozemskem, so začeli misliti zlasti tisti, ki so se na krompirjevi in tudi na drugih rastlinah pojavilo mnogo sumljivih ličink in nešteto gub, četudi le redki sploh poznajo tega nevarnega škodljivca, ki ga imenujemo tudi krompirjevo zlati.

Mariborski in graški listi so pred dnevi prav tako priobčili kratke vesti o koloradskem hrošču, ki da se je pojavil na Gornjem in Spodnjem Štajerskem. Dali so kratka navodila o uničevanju tega škodljivca, katerega najlažje rešimo s krompirja, če ga kar nabiramo in sproti uničujemo.

Pri nas koloradskega hrošča do sedaj še ni bilo, zato mnoge vesti o njegovem pojavu v naših krajih motijo, s tem pa ni rečeno, da se ta škodljivca ni vendar kje razmnožil.

Strokovni listi v drugih državah, pa tudi pri nas so tem u posvetili mnogo pozornosti, saj je znano, da je koloradskega hrošča zelo težko uničiti tam, kjer se razširi. Teoretično ima sama ena samica

na leto 30 milijonov potomcev, ki lahko uničijo 4 in pol hektarja polja krompirja.

Kako spoznamo koloradskega hrošča? Krompirjeve zlatice lahko spoznamo v vseh njenih razvojnih dobah. Poznati moramo ličinko, bube in hrošča, prav je tudi, da poznamo jajčeca. Hrošč, zadnja stopnja razvoja, je precej velik, 10 do 12 milimetrov dolg. Ima rumena in oranžna krila z desetimi podolžnimi črnimi črtami. To je največja značilnost hrošča in ga nemoremo zamenjati z drugo žuželko. Težje je prepoznati ličinko, ker je zelo podobna drugim ličinkam, zlasti ličinkam koristne pikapolonice. Ličinka krompirjeve zlatice je sicer podobna ličinkam drugih hroščev v glavnem samo v obliki, ne pa po barvi. Ličinka koloradskega hrošča je v začetku, ko se izleže, krvavo rdeča, pozneje pa rumena, z dvema vrstama črnih pik ob straneh. Buba krompirjeve zlatice je pa še mnogo bolj podobna bubi pikapolonice po obliki in po barvi: rumenkasta je z manjšimi in večjimi črnimi pikami in ovalne oblike. Zabubi se v list z zadkom.

Mnogi so uničevali vse bube, da bi tako rešili krompir, četudi niso bili prepričani, ali je na krompirju res koloradski škodljivca. Znano pa je, da se je na letošnjem krompirju pojavilo mnogo pikapolonic, ki so se razmnožile zlasti zaradi številnih ušic na zelenju, krompirju, fižolu in drugih rastlinah. Pikapolonice pa so najnevarnejše uničevalke listnih ušic in so torej koristne.

Mesto Kamnik in njegova zgodovina

Gorenjski tednik o zgodovini mesta, katerega je Valvazor imenoval po kranjsko Kamnek

Mesto Kamnik je danes okrogno mesto. Na Gorenjskem so tri taka mesta. Pravo mesto šteje okrog 4000 prebivalcev, politična občina pa je danes že narasla na 7000 prebivalcev; mesto pa se bo na novo razmahnilo. Kamnik se omenja, kakor piše dr. Martin Wutte v svoji knjigi »Oberkrein«, že okrog 1190. leta kot trg; leta 1267. se prikaže prvič kot mesto. Bila je tam kovnica denarja za Andechs-Merance, ki so imeli v posesti skoraj vso deželo od Eistrice do Trojan in kranjsko-štajerski meji in od Alp do Save. Davčna knjiga iz leta 1345. navaja 150 rodbinskih imen; od teh je ena tretjina nemška. Mesto je imelo kot druga mesta notranji svet, ki so ga tvorili mestni sodniki in 12 svetnikov, nadalje zunanji svet, obstoječ iz deset meščanov, enega komornika, upravitelja bolnišnice in vodje šole. Mestna vrata so za časa Valvazorja imenovali vrata na sipini, biraška vrata, vrata ob rovu ali gospojna vrata, vrata na most. V dobi reformacije je stal na čelu protestantskega gibanja mestni pisar Näglistich. Okrog leta 1550. so navajali 85 luparjev meščanov, med njimi 28 v nemškem imeniku. V letu 1594. se je pojavila v Kamniku komunizacija in pozvala vse luteranske meščane v slovenskem in nemškem jeziku, naj postanejo katoličani. Meščani so po svojem glasilniku Ludwigu Amstschu dali odgovor, da si izgovorijo, da jim božje besede vobče nihče ne brani.

Zgodovinar Valvazor piše v svojem delu »Castrovodine Kranjske« o zgodovini mesta Kamnika naslednje:

»Mesto Kamnik, v deželnem jeziku Kamnek, po latinsko Lithopolis, spada h Gorenjski in je oddaljeno od Ljubljane tri in od Kranja tudi tri milje hoda.

Izvor mesta Kamnik.

Ime ima od kamenja, ki je tam bilo; isto pomeni slovenska beseda Kamnek, ki tudi izvira od kamna.

Tam, kjer stoji sedaj mesto, je bilo baže nekoč jezero. Še pred nekaj leti so videli na obzidju železne obode, ki so jih rabili za privezovanje ladij. To jezero je, kakor pravijo, imelo svoj izliv v onem kraju, kjer se sedaj hodi iz mesta v predmestje k župni cerkvi. Tam pa, kjer dandanes teče reka Bistrica, je šlo omenjeno jezero baže tako visoko, da je bilo obzidje mesta ob vznožju gore. Ta je bila takrat le enojna, pozneje jo je pa neki hud naliv razdvojil v dve različni gori. Na tak način sta bila razmaknjena dva pobratimska gradova.

Stara pripovedka pravi, da je v istem času jezero poplavovalo celo mannsburško poljano, odneslo neki med Mannsburgom in Klein Kallenbergom stoječi meniški samostan in posejalo polje s številnimi kupi kamenja.

Kar se tiče sedanje okolice mesta Kamnika, leži to na hladnem in zdravem kraju; mimo mesta teče Kamniška Bistrica, preko katere vodi lep leden most.

Tukaj se začne soleska, po kateri se človek lahko spreha dva milj od mesta vedno med snežniki ob bregu reke Bistrice.

Na drugi strani, proti Ljubljani, pa je lepo, ravno, prostrano polje. Poleg gorovja, kakor tudi poleg Bistrice vidimo povsod polno lepih vasi in prebivalcev. Četrt ure oddaljen od mesta stoji elavni samostan Mekinje za klarisinje, ki ga je leta 1300. ustanovila gosposka Gallenberg.

Nad mestom stoji na visokem hribu grad Gornji Kamnik. V tej okolici je pa še več gradov, kar daje mestu Kamniku prijazno sosesčino.

V tem mestu je bilo svoj čas veliko bogatih ljudi, ki so se čudovito mnogo pečali s trgovino; o tem pričajo hiše, v kolikor jih je še, ki so sezidane iz oklesanega kamenja z železnimi bruni, drogi in vratni. Gotovo je to oklesano kamenje nekaj več stalo, kot je sedaj vsa hiša vredna.

Plemstvo, ki se je zaradi pretehtih nevarnosti večkrat selilo v mesto, je mesto okrasilo in ga naselilo z ljudmi, da je bilo tudi potem, ko je nevarnost minila, polno plemstva.

Propadanje mesta.

Za zdaj pa to, nekaj tako bogato in obljubeno mesto tako propada, da se je skoraj četrti del vseh hiš porušil, da so razen ene, zaprte vse trgovske prodajalne, ki jih je bilo prej vendar veliko, in da se lahko najlepša hiša dobi v najem za dve kroni za vse leto. Prebivalci so torej popolnoma obubožali. Nemara bo pravi vzrok v tem, da je pri mnogih mestih, trdnjavah in trgih, ki so trpeli od nadloge turških krvolokov, trgovina s Hrvaško prišla v zastoj in se ni mogla razvijati kot dotlej.

Franciškanški samostan (ki ga je ustanovila thurnška in hobenwarlska gosposka — opomba pisca) ima tudi mala vrata, ki vodijo na njegov vrt in k drugim pritlikinam.

Sicer obstoja tudi dvor grofov Auersperških, ki je bil pred tem last Turških grofov.

Tako piše med drugim gorenjski tednik o tem starem mestu na Gorenjskem, ki ga je že Valvazor imenoval Kamnek.

Kozolec je zgorel

Ljubljana, 25. jul.

Včeraj popoldne se je vnel kozolec na Cesti na loko. Hitro so bili o ognju obveščeni tudi poklicni mestni gasilci in italijanski gasilci v Mestnem domu. Oboji so odhiteli na kraj požara, kjer so začeli takoj z gašenjem. Napeljali so vodne curke z dveh cevi in ognjene zublje kmalu pogasili.

Kozolec je bil last posestnika Stražišarja in je bil poln žitnih snopov. K sreči so sosedje takoj po izbruhu ognja zmetali snope iz kozolca tako, da je ogenj uničil le late, precej ogródja in vso opeko. Tudi nekaj žita je zgorelo. Stražišar trpi okrog 15.000 lir škoda in je le za malenkost krita z zavarovalnico. Ogenj so zanetili neprevidni otroci, ki so se igrali pod kozolcem.

Z Gorenjskega

V Kranju je do smrti povozil nek avtomobilist Sletnega sina G. Nanuta. — Na trgu pred kranjskim sodiščem vzbuja pozornost velik evropski zemljevid, na katerem lahko prebivalstvo zasleduje potek orjaške borbe na vzhodnem bojišču.

Direktno zvezo z brzovlakom bodo odprli te dni med Celovcem in Berlinom.

Nove naredbe za razdeljevanje vina

Dne 1. avgusta t. l. stopi v veljavo novi način razdeljevanja kontingiriranega vina na upravičence. Po tem načinu bodo mogli nabavljati vino direktno pri producentih v pokrajini ali pa pri dobaviteljih izven nje, vsi oni, ki so to v prejšnjih letih dokazano vršili. V to svrhu jim bo izročena nakaznica z vpisano mesečno količino vina, ki jim pripada, na podlagi katere si bodo mogli nabaviti vino pri svojem prejšnjem trgovcu-dobavitelju.

Kot dokazilo, da so si v prejšnjih letih resnično nabavljali vino direktno pri producentih v pokrajini, ali pa pri dobaviteljih izven pokrajine, naredba določa potrdilo o plačani trošarini in spremno boleto. To dokazilo je poslali Sindikatu. Gosposvetna cesta 7. najkasneje do 31. t. m. Na dokaze, dopele pozneje, se za avgust ne bo moči ozirati. Ta dokazila bodo prišla v poštev šele za september.

S štajerskega

Dr. Seyss-Inquart — petdesetletnik. Mariborski dnevnik prinaša obširen članek o prvem Hitlerjevem namestniku v Avstriji in sedanjem Führerjevem namestniku v Holandiji dr. Seyss-Inquartu, ki je obhajal 22. julija svoj 50. rojstni dan. Dr. Seyss-Inquart je bil sodelavec v Schuschniggovi vladi, po priključitvi pa prvi državni namestnik na Dunaju.

V Zgornjem Velovlaku pri Ptujju je umrl 58letni Anton Kolarič, v Budini 29letna Marijeta Gečeva in Franc Gonza. V Slovenji vasi v plujskem okrožju je umrla 69letna Terezija Sagadinova.

Na Moti pri Ljutomeru je umrla veleposestnica in ugledna gospa Katika Rajhova. Ze leta 1925 ji je smrt izrgala ljubega soproga, toda pokojna je kljub skrbem za gospodarstvo, ki ga je morala potem sama voditi, vzorno vzgojila svoje štiri otroke. K počitku so zagrebli njeno izmučeno telo pred dnevi na pokopališču v Ljutomeru, kjer leži ob strani svojega soproga.

Dunajska dekleta so prišla v plujsko okrožje, kjer so jih najlepše sprejeli.

Toplice Dobrna pri Celju so znane že iz 16. stoletja. Prvi lastnik dobrnske graščine je bil Matija Gačnik.

Spodnje Štajersko v svetovni vojni, pod tem naslovom priobčuje mariborski dnevnik obširen članek, v katerem opisuje navdušenost spodnjoštajerskih prostovoljcev leta 1917.

Od 27. julija do 23. avgusta bodo na Spodnjem Štajerskem prešli karte za kruh, moko, meso, surovo maslo, margarino, olje, svinjsko mast, žitne izdelke, testenine, izdelke iz krompirjevega škroba, kavne nadomestke in dodatke, mleko, sladkor, marmelado, umetni med in kakao v prahu. Obrok sira se bo z ozirom na zmanjšanje proizvodnje mleka skril na eno šest-najstinko kg.

S Hrvaškega

Kakor pravijo, bodo na Hrvaškem slovesno praznovali praznik žetve. Ob tej priliki bodo izdani posebni znaki.

V dubrovniških prostorih ustaške organizacije je bilo te dni zanimivo predavanje o vzhodnem bojišču. Predavatelj se je delj časa zamudil s prikazovanjem ruskega »rajca«.

Kot v Banji Luki, tako je bil imenovan tudi novi mestni župan v Sarajevu. Na to mesto je bil imenovan Mustafa Softić. Novi župan je bil dozaj uradnik Poštne hranilnice.

V sledečem šolskem letu bosta na križevski realni gimnaziji odprta še sedmi in osmi razred. Na ta način bo križevska gimnazija spet popolna.

V Osijeku je bilo ustanovljeno posebno potujoče gledališče, ki bo izvajalo predstave širom baranjske župe.

Hrvaško filatelistično društvo bo priredilo v Osijeku razstavo znamk.

Zagrebski mestni svet je na eni izmed zadnjih sej razpravljati tudi o vprašanju, na kakšen način naj se proslavi važen datum, odkar je mesto postalo svobodno in kraljevsko. To je bilo letos pred 700 leti. Do končnih zaključkov, kako na jto čim slovesnejše proslave, pa še niso prišli.

V zadnjem času je v Zagrebu velika gradbena delavnost. Tako grade zdaj dve petnadstropni hiši, 6 štirinadstropnih, 5 trinadstropnih, veliko hiš bo predelanih, mnoge stavbe bodo dozdane in popravljene, tako da bo mogoče v njih stanovati. Vsi stroški pri teh delih so preračunani na več kot 100 milijonov kun. Z dograditvijo teh hiš se bo stanovanjska stiska znatno ublažila.

V kratkem bo v Sarajevu odprto Glasbeno vseučilišče, za katero se je prijavilo že precej gojencev. Zdj pristojno ministristvo proučuje to zadevo.

Deljene uradne ure v državnih uradih

Rim, 25. julija. s. Duce je odredil, da se s 1. avgustom za ves čas trajanja vojne uvedejo v ministrstvih in vseh javnih uradih deljene uradne ure. Sedem normalnih uradnih ur se bo razdelilo takole: od 8 do 12 in od 16 do 19. Koder pa primanjkuje osebja in kjer je dela veliko, lahko osrednje uprave in pokrajinski uradi povečajo v izjemnih primerih čas uradovanja na največ 10 ur dnevno. V tem primeru je treba delovni čas razdeliti na dve enaki polovici. V nedeljo je dan počitka razen za neodložljive turnuse v nekaterih uradih.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 25. julija: Jakob, apostol. Nedelja, 26. julija: 9. pobnik: Ana, Mati Marije Device.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Šelenburgova ulica 7.

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo od sobote od 20 do ponedeljka do 8 jutraj opravljali msetni zdravnik dr. Debelak Gvido, Bleiweisova cesta 62-1 (tel. 27-29).

Z dostavljanjem živilskih nakaznic za avgust je mestni preskrbovalni urad že prišel, tako da dobe najprej nakaznice oni, ki stanujejo po ulicah z začetno črko A ter tako dalje po abecedni. Vsak naj pripravi denar in glavo majske živilske nakaznice. Spet opozarjamo, da mora vsak družinski poglavar, ko vrne dostavljalecu živilsko nakaznico za odsotnega družinskega člana, to zapisati v za to posebej določen prostor na potrdilu, kjer potrdi prejem živilske nakaznice.

Odjave odsotnih za meso. Vsak družinski poglavar mora takoj na mestnem preskrbovalnem uradu v sobi št. 3 v II nadstropju Mestnega doma odjaviti za dobivanje mesa vsakega odsotnega člana družine. Stranke morajo prinesiti s seboj svojo mesarsko knjižico, kamor urad potrdi odjavo, ker odjavo mesa lahko opravi edino mestni preskrbovalni urad. Vsi oni, ki odsotnih družinskih članov na mestnem preskrbovalnem uradu ne bodo odjavili za meso, bo izgubila pravico za dobivanje mesa tudi vsa družina. Dovoljenja za zamenjavo mesarja dobe na mestnem preskrbovalnem uradu samo vsak mesec prvi ponedeljek in torek po 10. v mesecu izključno le osebe, ki predložijo potrdilo anagrafskega urada o preselitvi.

Bolniki, ki so mestnemu preskrbovalnemu uradu s predpisanimi zdravniškimi spriljevali oddali prošnje za dodatek mesa, naj se javijo v dvorani Mestnega doma.

Uprava Doma in Sveta, Ljudska knjižarna v Ljubljani sporoča, da je pravkar razposlala ljubljanskim naročnikom zadnjo številko »Doma in sveta« (5-6). — Najlepše prosi svoje naročnike, da bi čimprej poravnali naročnino, ker le tako more revija redno izhajati.

Ljubljansko gledališče

Drama.

Sobota, 25. julija: zaprto. Nedelja, 26. julija, ob 17.30: »Učiteljica«. Izv. Cene od 15 lir navzdol. Ponedeljek: zaprto.

Opera:

Sobota, 25. julija, ob 17: »La Boheme«. Izven. Gostuje Zlata Gjurgjenčeva. Cene od 24 lir navz. Nedelja, 26. julija, ob 17: »Trubadur«. Red B. Ponedeljek, 27. julija ob 17: »Madame Butterfly«. Izven. Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve. Cena od 24 lir navdol. Torek, 28. julija ob 17: Baletni večer. Izven.

Daria Nicodemija »Učiteljica« zadnjikrat v tekoči sezoni. V nedeljo ob 17 se bo vršila zadnja dramska predstava, potem ostane drama zaradi snajzena do 10. avgusta zaprta. Režiser: Jože Kovič.

Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve. V soboto bo gostovala v partiji Mimi v Puccinijevi operi »La Boheme« Zlata Gjurgjenčeva. Ostala zasedba je sledeča: Rudolf — Lipušček, Marcel — Janko, Musetta — Poljanarjeva, Schauard — Dolničar, Collin — Betotto, Benoit — Zupan, Alcinder — Anžlovar, Parnigol — Kristančič. Dirigent: D. Zebre, režiser: C. Debevec, zborovodja — R. Simoniti.

Abonenti reda B bodo imeli zaradi bližnjega sklepa abonentskega turnusa izjemoma v petek, ob 17 uprizoritev opere bratov Riccijev: »Krišpin in njegova botra«, v sledeči zasedbi: Krišpin — Primožič, Mirabolán — Anžlovar, Fabrizio — Janko, Asdrubale — Zupan, Contino — Lipušček, Bortolo — Simončič, Aneta — Mlejnikova, botra — Golobova, Lisetta — Poljanarjeva. Dirigent: A. Neffat, režiser: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti.

V. HEISER

53

Zdravnik gre s križem svet

Potem ko so vdrla v človeško telo, se žive nitke vrinejo v bezgavke ter odvodnice in pridejo po tej poti v desni srčni prekat. Srce jih potem potegne v pljuča. Tu splavajo v pljučne vdolbinice in dražijo vso okolico, narava pa, ki ne trpi v tem nežnem človeškem telesnem delu nobenega navedenega glosta, jih s kašljem izžene v sapnik in človek jih zatem često pogoltne. Tako pridejo v goitnik in skozi želodec ter zaključijo svoje potovanje v tenkem črevesu, kjer se nastanijo in v manj ko tednu dni zaradi izredne plodovitosti skrbijo za narast ogromne družine.

Žive nitke so že povzročile neprecenljivo škodo s tem, da so oslabilce tesesa, ovirale umski razvoj svojih žrtev in jih posredno ali neposredno pripravile dostopne za druge bolezni. Pomorile so že na tisoče ljudi, pohabile pa na milijone.

Rockefeller je podaril milijon dolarjev za borbo proti temu zajedalcu, a potem ko je stroj pogljal v tek, ni hotel imeti nobenega opravlja več z njim — tako je bila njegova navada. Wickliffa Roseja so poklicali s filozofske stolice na vseučilišču v Ten-

neseeju ter ga postavili za ravnatelja »Rockefellerjevega zdravstvenega odbora« — tako so namreč imenovali novo organizacijo, ki naj bi delovala po južnih državah.

Začetek ni bil bogve kako sijajen, a polagoma se je posrečilo premagati sovražna čustva ljudstva in nasprotovanja zdravnikov. Ti so namreč že mnogo bolnikov ozdravili z izvlečkom materne dušice in menili, da jim naši načrti ne morejo prinesiti kaj novega v pobijanju zajedalca.

Vse doslej so v vseh dvanajstih južnih državah za zdravstvene namene letno dajali samo 250 dolarjev, pa se teh niso nič kaj radi odrekli. Zdjaj pa je celo najbolj nevedni naseljenec, ki je plačal davek za svoje majhno imetje, lahko ugotovil, da se njegov mali prispevek utegne obrabati v njegov prid, ko je videl, kako se z njim obvaruje hudih bolezni. Prvič v zdravstveni zgodovini južnih krajev se je zdaj zgodilo, da so denar prostovoljno dajali.

Rockefeller je bil zaradi tega uspeha prav vesel. »Zdj se, da stvar dobro napreduje«, je dejal. »Zdj vem, kaj bom storil s svojim denarjem. Pridobil

sem si ga pomalo po vsem svetu in razdajati ga hočem za ves svet. Človeštvo moramo pridobiti za to, da se bo začelo zanimati za svoje bolezni. Videti je, da je pobijanje teh črevesnih zajedalcev najboljša pot, dokler ne bo nastopila kaka druga stvar. Najvažnejše je, da se to spoznanje razširi med narodo.« Zato je kapital svoje ustanove povisal na sto milijonov dolarjev.

»Rockefellerjevemu zdravstvenemu odboru«, ki je deloval samo po južnih državah, se je pridružil »Mednarodni zdravstveni odbor«. Ta ni mel nobenih določenih narodnostnih meja ter je razširil svoje delo po vseh krajih in med vsemi ljudstvi. Namen te organizacije je bil ustanoviti zdravstvene odseke po raznih deželah, ki bi jim bila potrebna pomoč za borbo proti krajevnim boleznim. Mi smo želeli pogratiti stroj v tek, ki bi pozneje še sam po sebi uspešno deloval, da bi dosegli ta cilj, smo začeli ljudstva poučevati, kako se je zaščititi in boriti proti živim nitkam, proti malariji in rumeni mrzlici.

Wickliffu Roseju, glavnemu ravnatelju mednarodnega zdravstvenega odbora, so pomagali še Jerom D. Greene, tajnik Rockefellerjeve ustanove, in še mnoge druge odlične osebe; vsi ti može so bili izvrstni strokovnjaki.

Ena mojih prvih dolžnosti v Rockefellerjevni ustanovi je bila ta, da sem se udeležil posveta slovitih »zdravstvenikov«, ki naj bi preresetali vprašanje,

kako naj bi se ustanovila primerna šola za osebe, ki bi bilo pozneje izvežbano za službo javnemu zdravju. Med njimi je bil tudi dr. William H. Welch z vseučilišča John Hopkins, ki so ga spoštovali kot najstarejšega veščaka med ameriški zdravniki.

Skenili so, da je treba ustanoviti šolo, iz katere bi prihajali voditelji in učitelji. Po temeljitnem pretresu so se zedinili podariti za ta namen vseučilišču John Hopkins milijon dolarjev in dr. Welch je postal ravnatelj ene najbolj modernih zdravstvenih šol v Ameriki.

Prvi mesec v Rockefellerjevi ustanovi sem prebil v njenih uradih v Washingtonu, kjer sem z Welchem in Rosejem preučeval razne načrte za bodoče delovanje. Domenjeno je bilo, da naj bi jaz napravil temeljit pregled vsega Vzhoda ter potem predložil načrt, ki bi se opiral na ista preizkušena sredstva in načine, ki so se že obnesli v Združenih državah. Predvsem naj bi se vrnil na Filippine ter dokončal svoje delo tam; od tod bi nadaljeval pot proti Bornueu, Javi, Maleziji, Siamu, Ceylonu, Indiji in Egiptu.

Poleg raziskav glede zdravstvenega položaja in možnosti delovanja po raznih deželah sem moral tudi poročati o tem, kako je s šolami za zdravilstvo. Rose je sodil, da bi bilo eno najvažnejših sredstev za širjenje zdravstvene omike v tem, da bi ustanovili študijske podpore, tako bi voljni mladeniči v To-

kiju, Sydneju ter Bangkoku imeli priliko, da bi se kaj temeljitega naučili v Parizu, Berlinu, Londonu itd.

Ko sem se jaz pridružil Rockefellerjevi ustanovi, je John D. Rockefeller mlajši dal slovo vodstvu trgovine ter se pod nadzorstvom spretnih mož, ki mi jih je izbral njegov oče, posvetil socialnemu delu. A že po nekaj letih je v krogu teh mož zasedel prvo mesto, a ne po kaki dedni pravici, marveč prav po svoji zaslugi. Bil je namreč trezen in resen, prežet s strogim npravnim čustvom, ki si ga je pridobil v globoko vernem družinskem vzdušju ter v šoli pametne pokorščine in olike, v kateri ga je vzgajal njegov oče. Imel se je le za nadzornika nad milijoni, ki so bili v njegovih posesti. Vrh tega pa je bila v značaju mladega Rockefellerja še manj stroga poteza, ki pa jo je javnost redkokdaj opazila: imel je zelo bister čut za šale, rad je imel dobre prigodbe ter jih še sam z veseljem pripovedoval. Imel je tudi dovolj časa, da se je izuril v dobrega poznavalca vseh vrst porcelana, posebno že za vse tuje primerke raznih zbirk. V Hongkongu smo nekoč slučajno naleteli na zbirko sira Paula Chatterja, ki so jo tedaj šteli za eno najboljših na svetu. Rockefeller je namo hodil mimo številnih predmetov ter tu pa tam iztegnil prst in dejal: »Tale pa ni izvrsten.« Po Chatterjevi smrti je zbirka prešla v Britanski muzej, kjer so res odkrili, da je bil marsikak primeren ponarejen.

Položaj katoliške cerkve v Sovjetski Rusiji

Po stanju na dan 1. decembra 1941
in po podatkih iz knjige »Annuario Pontificio«

Katoliški list »Magyar Kurir« piše:

Po podatkih iz knjige »Annuario Pontificio« je katoliška cerkvena hierarhija v evropskem delu Sovjetske zveze takole razčlenjena: Nadškofija s sedežem v Mogilevu in s pomožnimi škofiji v Kamenec-Podolsku, Minsku, Tiraspolu in Žitomiru apostolska administratura za katolike armenskega obreda. Odkar so v Rusiji prevzeli oblast boljševiki, seveda ta hierarhija bodisi sploh ni mogla delovati, ali pa le tu in tam.

Po podatkih iz »Annuario Pontificio« (stanje na dan 1. decembra lanskega leta) je bila vsa katoliška hierarhija v Sovjetski zvezi podrejna posebnemu zastopstvu, ki ga je postavil leta 1930 papež Pij XI. Na leta 1783 ustanovljenem nadškofjskem sedežu v Mogilevu ni nobenega nadškofa. Kot apostolski administrator je deloval tam škof Boleslav Slostan. V njegovo področje spada od leta 1926 dalje tudi 1798 ustanovljena škofija Minsk. Toda že po enem letu, odkar je prevzel svoje nove pošto, so ga zaprli in odpeljali v Sibirijo, pozneje pa so ga poslali čez mejo in je od tedaj naprej imel svoj sedež v Rigi.

Tudi v drugih krajih mogilevske nadškofije, na 111.300 štiriinšestdeset kilometrov obsegačem beloruskem področju so bili postavljeni administratorji. Leta 1926 je bil škof Eugen Pius Neveu, po rodu Francoz, ki je pripadal avguštinskemu redu, titularni škof apostolske administrature v Moskvi. Administratura v Leningradu zdaj ni zasedena. V osebi 1928 imenovanega škofa Teofila Matulanisa je imela le provizorja. Matulanis je bil v letih od 1923 do 1926, potem pa spet od 1929 do 1933 zaprt in je do pred kratkim živel v pregonstvu v Litvi.

V Harkovu je bil postavljen leta 1926 za administratorja Vincens Ilgin, kmalu nato pa so ga že zaprli in živi od leta 1933 dalje tudi v Litvi. Naslov apostolskega administratorja v Kazanu, Samari in Sibirsku je imel od leta 1926 dalje Mihael Jodokež, ki so ga tri leta pozneje vrgli v ječo.

Nezasedeno je tudi mesto v 14. stoletju ustanovljene škofije Kamenec-Podolski. Apostolskega administratorja Ivana Svidervkija so leta 1930 zaprli, dve leti pozneje pregnali, medtem ko je bil njegov vikar Aleksander Wierzbicki leta 1932 prav tako vržen v ječo.

Sedež v letu 1848 ustanovljene škofije Tiraspol, prav tako kot k njej pripadajoča administratura v Odesi, sta nezasedeni. Augusta Baumtroga, ki je bil leta 1926 imenovan za apostolskega administratorja v Povolžju, so zaprli leta 1930, ista usoda pa je doletela tudi Johanna Rotha, apostolskega administratorja za Kavkaz. Vikar apostolske administrature Tiflisa in Georgije je Stefan Demurov, za katoličane armenskega obreda pa Caparet Dirlughian.

Teofil Skalski je upravljal kot apostolski administrator tudi administraturo za škofijo Žitomir, ki je bila ustanovljena leta 1921, se potem združila z Luckom, a leta 1925 postala spet samostojna. Že po enem mesecu so ga vrgli v ječo ter živi od leta 1932 dalje v pregonstvu, prav tako kot njegov vikar Kazimir Naskrecki.

Ker je bila po zasedbi ukrajinskega in beloruskega področja po nemških in zavezniških četah proglašena spet svoboda verskega prepričanja, je upanje, da bo papež sčasoma lahko spet imenoval na omenjena prazna mesta cerkvene dostojanstvenike.

Zgodilo se je pred milijardo leti...

Doslej neznani fizikalni pojav je dal pobudo za nastanek sveta, kakršen je danes — Vodik - rešitelj vsega

Tudi zvezdoslovje, kakor vse druge vede, se je prvotno razvilo iz nekatere praktične potrebe. Služilo je mornarjem za določevanje časa in smeri. Znano je, da so si starodavni mornarji šele potem, ko so enkrat poznali vsaj na oko polni raznih zvezd in ko so ugotovili, da se v določenem času povračajo na isto mesto, upali zapluti nekoliko dlje na odprto morje. V začetku novega veka pa je zvezdoslovje rešilo še važnejšo nalogo na čisto drugem področju človekovega udejstvovanja. Osvobodilo se je »mitoloških duhov« in praznoverje ter ustvarilo temelje za pravilno pojmovanje svetovja, takšnega, kakor so ga nam prikazale strogo znanstvene ugotovitve učenih mož.

Sonce izžari v četrth ure toliko svoje energije, kolikor se je proizvedlo na zemlji v enem letu, toda vsa energija, kolikor jo sonce izžari, ne pride k nam na zemljo, pač pa le njen razmeroma silno majhen del. O sestavi in velikosti rimske ceste na nebu imamo danes tudi že zelo popolno sliko. Vemo n. pr., da ima naš sončni sistem obliko leče, dalje da so tista mesta na nebu, kjer ni zvezd, področja s temno raztreseno snovjo, ki ovirajo naš pogled na zvezde za njo. Vemo tudi, da sonce ne stoji čisto na sredi tiste »leče«, pač pa precej daleč proč od sredine, tako rekoč ob robu. Premer meri okroglo 100.000 svetlobnih let. Svetlobo se približno v 200 milijonih letih enkrat zavrti naokrog in je v njem približno bilijon sončnih teles.

Precej jasno in določno sliko pa imamo danes tudi že o svetovju onstran rimske ceste. Vse povsod so vrtnčaste meglice, ki v resnici obstoje, podobno naš sončni sistem, iz nešteti zvezd. Njih medsebojna razdalja znaša okroglo milijon svetlobnih let. Dozdaj ugotovljena največja razdalja znaša celo 135 milijonov svetlobnih let. Z drugimi besedami se to pravi, da bi svetloba, katere hitrost znaša 300.000 km na sekundo, potrebovala 135 milijonov let, preden bi prišla z ene vseмирске »meglice« na drugo. Najznačilnejše za te »vrtnčaste meglice« pa je, kakor so učenjaki ugotovili v zadnjih desetletjih, da se tem hitreje oddaljujejo od nas, čim dlje so od nas.

Glavni vir energije v svetovnem prostoru je pretvarjanje vodika v helij. Ker je vodika mnogo »v zalogi«, se ni treba bati, da bi ga tako hitro zmanjkalo. Vodik je torej neke vrste roditelj vsega vesolstva. Razne okoliščine govore za to, da se je moral pred približno milijardo let odigrati neki fizikalni pojav (kaj natančnejšega o njem dozdaj še ni bilo mogoče ugotoviti), ki je dal pobudo, da je nastal svet, kakršen je danes. Takrat naj bi se bila začela vrtneti v obliki vijačnice tista nebesna »meglica«, ki jo tvorijo naš sončni sistem. Neznani vzrok, da ji je dal takšen sunek, da se še do danes ni nehala vrtneti in bogvedaj da bi se.

Pa tudi s takšno razlago znanost, ki se bavi z vesoljstvom, še ni prišla do konca, pač pa se je morala ustaviti pred novo mejo, preko katere ji dozdaj še ni bilo mogoče iti...

Kos pradavnega sveta v grškem muzeju

Velikansko nojevo jajce, v katero bi lahko spravili 185 kokošjih jajc
Riba, ki je živel pred 250 milijoni leti

Obisk v graškem muzeju za rudarstvo, geologijo in tehniko nudi človeku, ki se zanima še za kaj drugega kot samo za vsakdanje stvari, za dogodke, ki se odvijajo danes in so jutri morda že pozabljeni, marsikaj zanimivega. Tam lahko opazuje svojevrstne, edinstvene stvari, ki te popeljejo nazaj v davno dobo pred več tisočletji.

Obdujuješ lahko ogromno jajce orjaškega noja z Madagaskarja, jajce, ki je staro nič manj ko 5000 let. Na vsem svetu je danes morda samo 30 takšnih jajc in eno od teh imajo torej tudi v Gradcu. Težko je osem kilogramov. Pravi pojem o njegovi velikosti dobimo, če si predstavljamo, da bi v to nojevo jajce spravili lahko 185 kokošjih jajc, ali celih 20.300 piščetih jajc. Prvovrstna redkost, kakršne ne vidimo kar tako v vsakem muzeju.

Kdo potem ne obstane z začudenjem pred okostjem jelena, čigar razpetina rogovja znaša celih štiri metre. Pred približno 25.000 leti je ta žival, ki je bila visoka 1,60 m in je živel v ledeni dobi na sedanjem štajerskem, izumrla. Njeno okostje in rogovje so našli tedaj, ko so kopali predor pri Radgoni. Ta mogočna žival je najbrž gospodarila nad močvirnatimi pokrajini in strahovala druge, manjše živali, ki so tedaj živele v teh krajih.

Naši možgani si pač težko predstavljajo časovno razdobje 250 milijonov let. Učenjaki, ki se bavijo s proučevanjem življenja, kakršno je vladalo na zemlji v davni preteklosti, pa na primer med drugim trdijo z vso gotovostjo, da so pred

OGLARJEV SIN

POGORSKA PRAVLJICA

SPISAL JOŽE TOMAŽIČ
RISAL JOŽE BERANEK

1.

Nekoč je na pohorski planini živel mlad oglar s svojo ženo in sinčkom. Oglarka je v bajti kuhala drvarski močnik iz koruzne moke in krompirja ter mu ga nosila v frato. Vedno jo je spremljal sin. Tam je drvar bil zravnil gozdno zemljo in oglar je na ravnih tleh postavil oglarsko kopo.

2.

Na sredo za kopo zravnanje zemlje je nosil suhih tesarskih tresk, smolinja in okrog je naložil hojkinih in smrekovih krajnikov. To je bilo kurišče, ki ga je potem posevno obložil z debli, vrhovi, debelimi vejami, travami in deli plohov ter od zunaj vse pokril s črno gozdno prstjo, le na vrhu kurišča je pustil odprtino za dim.

Ko je oglarska kopa bila zložena, je sredino kope od spodnje strani prižgal in ko se je kurišče v notranjosti že dovolj razgorelo, je z zemljo zadelal obe odprtini.

V kopi se je les kuhal ter po malem žarel. Ob straneh pa je s palico navrtal luknje za dim.

250 milijoni let živeli na zemlji ogromni savrji, podobni velikanskim ribam. V graškem muzeju imajo iz kamna izklesano ogrodje takšnega savrja, in kdor si ga ogleda, bo morda spoznal vso raznovrstnost, ki jo je v tistih davnih časih razkazovala narava. V tem muzeju imajo dalje tudi nekoliko manjše okostje samice, v kateri lahko vidi že skoro popolnoma razvitega mladčka. Ostanke takšnega savrja-ribe so našli v Reiflingu na Zgornjem Štajerskem.

Približno istočasno kot povodni savrji je živel tudi tako imenovani praprtič, čigar ostanke so našli na Bavarskem. V graškem muzeju imajo samo iz mavca narejen posnetek pravih ostankov tega pradavnega ptiča, poleg tega pa tudi njegovo sliko v naravni velikosti, delo slikarice Wilhelmine König. Predstavljati si moramo, da je bil ta ptič približno takšne barve, kakor so današnje domače kokoši z Bavarskega.

Tudi poldragi kamni na štajerskem niso redkost. Tako so v Willersdorfu našli lepo kristaliziran granat, ki meri v premeru 8 cm. V graškem muzeju si ga lahko vsak ogleda v njegovi prvotni legi, »vkljenjenega« med druge kamne.

V dvoranah graškega muzeja »počivajo« v večnem miru okostja medvedov, velikih kot so ko-

nji, ter okostja številnih drugih nekdanjih živali, ki jih danes poznamo samo še po imenu, ne žive pa že davno nikjer več na svetu. Potem vidiš tam ostanke orodja, kakršno je uporabljal človek pred davnimi tisočletji. Našli so jih v podzemskih duplinah po štajerskem. Poleg tega pa si lahko ogledaš tam tudi ostanke človeških kosti, o katerih sodijo strokovnjaki, da so stare najmanj 4 do 7 tisoč let. V glavnem pa so živali po štajerskih votlinah v tisti dobi levi, medvedi in volkovi, le v nekaterih je našel svoje pribežališče in svoje varno zavetišče pred zverinami tudi človek. Tedaj še ni bil gospodar nad živalmi in se jih je moral izogibati in bežati pred njimi v podzemski votlini, ki so bile še najbolj zanesljive.

Posebnost svoje vrste pa predstavlja v graškem muzeju človeško okostje iz pozne mladje kamene dobe. Našli so ga v Jožefinini jami pri Peggauju.

Vrabea ni mogoče udomačiti in ga dolgo časa imeti zaprtega v kletki, kajti vrabci preživljajo svoje mladice izključno le z malimi žuželkami, ki se drže rastlinskih listov.

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Potem je sladkornico spet postavila na staro mesto in vtaknila vanjo žličico. Potem se je vzravala na svojem sedežu in z enim samim pogledom objela vso družino, do kraja pripravljena, da bo čez njo završal vihar.

»Jakobina,« je rekel polkovnik, »bodi tako dobra in vzemi tvojo prijateljico s seboj v svojo sobo.«

Toda tedaj je gospa polkovnikova odmahovaje dvignila roko. »Ne, ne, ne, na noben način ne! Ne na tak način,« je dejala. Tedaj je za hip obmolnila, kakor da bi hotela preudariti, kaj naj reče. In hipno je v njenih ljubeznivih očeh zaigral radosten blesk in začela je znova govoriti. Ni se pa obrnila h Karlini, ampak k proštu.

»Ste že čuli, dragi bratranec, kako se je vse dogajalo takrat, ko je moja teta Klementina vzela grofa Platena? Oba očeta sta se dobila v Stockholmu v parlamentu in sama med seboj sklenila poroko svojih otrok. Ko sta sama uredila vse do zadnje pike, je rekel mladi grof, da bi svojo bodočo ženo pač rad videl prej, preden da svoj pristanek. Teta Klementina je bivala tedaj na svojem Hedebyju. Ker bi pa vzbudilo preveliko pozornost, če bi jo z vso naglico poslali v Stockholm, je padel sklep, da se bo grof popeljal do vasice Broe in bo v cerkvi videl svojo nevesto. Tedaj, dragi bratranec, moja teta Klementina ni imela privi nič proti možnosti z mladim lepim grofom, toda izvedela je bila, da misli prej priti v cerkev, da bi jo videl in zato ji prav nič ni bila po volji pot na te vrste sestanek. Najrajši v nedeljo sploh ne bi šla v cerkev. Toda tistikrat ni bil običaj, da bi se otroci upirali sklepom svojih staršev. Zatorej se je morala obležiti tako lepo, kolikor se je sploh dalo, in se vvesti v Loewenskoelsko cerkveno klop, da bi jo mogel

grof Platen z nekaj svojimi prijatelji motrili, kolikor bi se mu pač zljubilo. Pa veste, bratranec, kaj je storila? Ko je kantor intoniral pesem, je začela peti z močnejšim glasom, toda pela je čisto napačno. In pri tem je vztrajala. Pesem za pesmijo je pela napačno, dokler ni bila služba božja končana. Ko pa je potem stopila v cerkev, je že stal grof Platen pred njo in se ji globoko priklonil. »Moram vas prositi za oprostitev,« je rekel. »Gospodična Loewenskoeld se pač ne more pustiti tako ogledovati in meriti, kakor kak konj na letnem sejmu. To zdaj razumem.«

S temi besedami se je zaenkrat poslovil in šel. Toda prišel je, ponovno in sklenil z mladenko poznanstvo na njenem domu v Hedebyju. Poročila sta se in bila tudi srečna drug z drugim. Toda to zgodbo ste, bratranec, nekoč že morali slišati?

»Gotovo, pa ne tako odlično prikazano,« je odgovoril prošt, ki o vsem skupaj ni imel niti pojma.

Karlina pa je bila tista, ki je vse razumela. Sedela je na svojem stolu, sree je bilo polno pričakovanja in zato je s svojimi očmi pripovedovalko kar požirala. Gospa polkovnikova jo je gledala, se malec nasmehnila in se potem znova obrnila k proštu.

»Kakor veste, sedaj danes mladenka ob naši mizi. Prišla je sem, ker sva jo jaz in moj mož hotela videti in odločiti, ali je primerna žena za našega Karla Arturja. Toda mladenka, dragi bratranec, je Loewenskoeldova pravega kova, ki ji nedvomno ni prav, da smo jo postavili na oder na ogled. In zagotavljam vam, dragi bratranec, odkar je včeraj zvečer prišla sem, si je na vso možno prizadevala, da bi prav tako napačno pela kakor moja teta Klementina. Zdaj pa bo morda odločeno, kakor je storil grof Platen in bom prosila za plemenito odpuščanje in rekla, da razumem, da se gospodična Loewenskoeldova ne pusti tako ogledovati in meriti kakor kak konj na letnem sejmu.«

Istočasno se je gospa Beate Ekenstedt dvignila in razprostrla roki. Karlina je stekla, jo objela okrog vratu, jo poljubila ter zaplakala od sreče, občudovanja in hvalečnosti.

Od tega trenutka dalje je Karlina ljubila svojo taščo skoraj bolj kakor Karla Arturja. Zaradi nje in da bi se ji izpolnili njeni načrti, je pripravila Karla Arturja do tega, da se je spet odpravil v Upsalo

in dovršil svoje študije. Res, na ljubo svoji tašči je hotela Karlina že to poletje napraviti Karla Arturja za profesorja, da bi tako zavzel v svetu primerno mesto in bi bil nekaj več kakor ubogi podeželski pastor.

In svoji bodoči tašči na ljubo se je ves ta dan pazila in se pred njo sramežljivo vedla.

Pismo.

Karlina Loewenskoeld je sedela v svoji sobi in pisala svoji tašči, ali boljše povedano, pisala je tisti, ki jo je do tega dne smatrala za svojo taščo, namreč gospe polkovnikovi Ekenstedt.

Pisala je urno in polnila stran za stranjo. Oh, saj je pisala edinemu človeku na svetu, ki jo je bil dotlej vedno razumel, da bi razložila, kaj misli storiti.

Najprej je poročala o snubitvi lastnika rudnikov Schagerstroe- ma in o vsem, kar je temu sledilo. Podala je ves svoj pogovor na vrtu in se pri tem ni delala nič boljše, kakor je v resnici bila. Tudi je priznala, da je bila Karla Arturja nekoliko zlobna in ga je dražila, toda obenem je odločno zatrdila, da ji nikdar sploh v glavo ni padlo, da bi hotela z njim prekiniti odnose.

Dalje je popisala dvogovor pri zajtrku in Karla Arturja svojevrstno priznanje, da se je že zaročil z nekim dekletom iz Dalarna. Pripovedovala je, kako ga je poskušala pridobiti nazaj in kako se ji je to skoraj že posrečilo. Toda zaradi nesrečne pošiljke evcličnega šopka je vse zopet splavalo po vodi.

Potem je pisala nekaj o neumnem pismu, ki ga ji je bil poslal Karel Artur in o sklepu, ki ga je bila pri tej priložnosti naredila. Pristavila je k temu, da upa, da jo bo tašča razumela, kakor jo je bila razumela vselej od prvega dne njunega srečanja naprej.

Zdaj ji ne preostaja nobena druga možnost. Nekdo, sama sicer dobro ne ve, kdo naj bi to bil, toda zdi se ji tako, da utegne biti to neka gospa v vasi, jo je bila oklevetala in jo naslikala kot hianvko in zahrblno ter na denar pohlepno žensko. Toda ta ženska ne sme uiti brez kazni.